

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ** tarafından Anayasanın 98' inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96' ncı ve 99' uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Mahmut DİNDAR

Van Milletvekili

Türkiye Cumhuriyeti'nde "idarenin kanuniliği ilkesi" Anayasa'nın 2. Maddesinde belirtilen "Hukuk Devleti" niteliği gereği kesintisiz uygulanmalıdır. Ancak 90'lı yıllardan ve sıkıyönetim dönemlerinden miras kalan "yol kontrollerinin" son 8 yıldır yine hukuk dışı uygulamalara yol açacak şekilde uygulandığı gözlenmektedir. İlgili yönetmelik gereği yol kontörlerinde durdurulan kişi üzerinde giysilerinden herhangi birisi çıkarılmaksızın, yoklama biçiminde bir kontrol yapılması gerekirken kişileri rencide edecek düzeyde giysilerin çıkartılabildiği yapılan görüşmelerimizde ifade edilmiştir. Üzerinde silahlı veya ateşli bir araç bulunmayan alelade yurttaşlara suçlu muamelesi yapıldığı sonrasında bazen yarım saat bazen daha kısa sürede "pardon" denildiği bir süreç yaşanmaktadır. Geçen hafta Şemdinli'de kamuoyuna yansıyan görüntülerde güvenlik güçlerinin "GBT yapacağız" diyerek durdurduğu dolmuşta bulunan sivil halka tehdit ve hakaret ederek ateş açtığı görüldü. Bazı yerlerde aramaları yapan kişilerin cinsiyet şartına uyulmamakta ve hiçbir şekilde "Yapılan kontrolün konusu ve sebepleri ilgiliye yeterli açıklama yapılmamaktadır. Herhangi bir suç unsuru bulunmamasına rağmen kişiler alıkonulabilmektedir. Kişiler aracın dışına çıkarılarak başka yerlere götürülerek kontrol yapılmaktadır. Makul sebep oluşmadığı halde kişiler yolundan alıkonulmaktadır. Yurttaşlara bazen aile ve arkadaşları içerisinde azılı bir suçlu muamelesi yapılmaktadır. Tüm bu durumlar için ise herhangi bir tutanak düzenlenmemektedir.

Özellikle Van, Hakkari, Ağrı, Bitlis, Şırnak gibi Kürt nüfusunun yoğunlukta olduğu illerden Türkiye'nin batı illerine giden, kişisel araçları veya şehirlerarası otobüslerle seyahat eden yurttaşlara, söz konusu yol kontrollerinin koordinesiz ve kontrolsüz bir şekilde, defalarca ve keyfi şekilde uygulanabildiği ifade edilmektedir. Hakkari'den Tatvan'a gelen bir yurttaş bazı dönemlerde 10'dan fazla defa kontrolden geçirilmekte, yol süresi yarım saatten fazla uzatılmaktadır. Van merkezden aracıyla çıkan bir yurttaş daha Van'dan çıkmadan Edremit'te, Çiçekli'de, Balaban'da kimlik kontrolü adı altında bekletilmektedir. Balaban'dan sonra Hizan yolu üzerinde, Tatvan girişinde ve her ilçenin girişinde de yapılan bu kontroller çoğu zaman yarım saat içinde bazen daha kısa sürelerde olabilmektedir. Özellikle çocukların yanında söz konusu kontrollerin çok sık yapılması toplumsal psikolojiyi olumsuz etkileyecektir. Öte yandan tüm bu kontrol sıklığına ve keyfilğine karşın mülteci, uyuşturucu ve yasa dışı diğer sevkiyatların tam olarak önlenememesi ise açıklanmaya muhtaç bir durumdur. Türkiye'de batıya gittikçe azalan bu yol kontrollerinin birçok ülkede sınır geçişlerinden daha ağır bir hal aldığı kontrol noktaları mevcuttur. Ülke içinde bu hukuk dışı ve anti demokratik durumun yeniden düzenlenmesi ve hukuki ölçülere çekilmesi gereklidir.

Bu bağlamda:

- 1) Türkiye’de yol kontrollerinin sıklığı hangi mevzuata göre belirlenmektedir? Söz konusu mevzuat ülkenin her tarafında geçerli midir? İller ve bölgeler arası uygulama farklılıklarının mevzuat dışı gerekçeleri nelerdir?
- 2) Hakkari-Diyarbakır illeri arasında yaklaşık 8 saat süren karayolunda bazen 10 defaya varan arama ve kontrollerin yapıldığı iddiası doğru mudur?
- 3) Yapılan yol kontrollerinin sıklığına rağmen özellikle insan kaçakçılığı ve uyuşturucu madde ticaretinin önlenmemesinin nedenleri nelerdir?
- 4) Yol kontrollerini yapan kamu görevlilerine Anayasa’nın ilgili maddelerinde düzenlenen “Kişi Dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” “Kişi Hürriyeti ve Güvenliği” “Seyahat Hürriyeti” “Suç ve cezalara ilişkin esaslar” başta olmak üzere temel hak hürriyetlerin korunması eğitimi verilmiş midir?
- 5) Yol kontrollerinde kadın personel görevlendirilmekte midir? Kadın yurttaşların üst aramalarında ve eşya kontrollerinde erkek personellerin kullanıldığı iddiası hakkında bir inceleme başlatacak mısınız?
- 6) Geçen hafta Şemdinli’de kamuoyuna yansıyan görüntülere dair bakanlığınızın başlattığı bir soruşturma mevcut mudur?
- 7) Sık ve gereksiz kontrollerin suçluluk psikolojisini yaygınlaştırdığını ve toplumsal güveni zedelediğine ilişkin çalışma başlatacak mısınız? Bu şekildeki yol kontrollerinin toplum psikolojisine etkileri dair bakanlığınızın yaptığı bir araştırma mevcut mudur?